

Landskap: ..... Skåne ..... Upptecknat av: Olof Christoffersson
Härad: ..... Skytts ..... Adress: ..... Fru Alstad
Socken: ..... Fru Alstad ..... Berättat av: .....
Uppteckningsår: avskr. 1942. ..... Född år ..... i .....

Märkesdagar under juli månad.

Efterårets märkesdagar.

Anteckningar om gamla seder och bruk bland allmogen.

Jag har ju redogjort för förårets märkesdagar sådana allmogen i for-
na dagar betraktade dem och fortsätta härmed en redogörelse (obs i all hast
nedskrivna när jag hört berättelser derom på tillhandsvarande papperslappar,
som jag sen hade ämnat att renskriva, men det har alldrig blivit tid der-
till.) Även på efterårets märkesdagar.

Juli månad.

Vilken kallades Hömånad i 1600-talets almanackor , men också av de
gamla för ormåmanad. Namnet Juli har den fått efter Julius Caesar, Roms
behärskare, som lär vara född i denna månad.

I ett gammalt tydligen katolskt rim heter det:

"När Maria söker sin fränka Elisabeth,
Då vill konung Knut ej vara förgäten.
Dernäst kommo de tillsamman.
Margaretha och Magdalena med gamman
Jakob sporde råd!
Av Olof konung god."

Bondepraktikan säder: I denna månad skall man ingen stark dryck eller

purgans till sig laga, vakta dug fär mycken somn och svitta bad, åderlå-
tande, hetan mat och för okyskhet, men salvie drick; mjölk och sötost
är sund. Det är dernest gott att bygga och flytta hus samt lägga grund.
Vad man skall göra få vi reda på i följande rim:

"Nu skär jag rågen, åker hem mitt hö,
Och det som vått är, månd jag kringströ
Hunddagarna gå nu an med största makt.
Derför gifver jag på min sundhet akt."

m Solen löper i Lejonets stjärnbild från den 14 juli till den 14 augusti.

Den 2 juli är Marie besökelsedag, vilken var heljdag på 1600-talet.
Skulle det börja regna Marie besökelsedag vill det gärna fortsätta i två
vickor. Det heter därför i rimet:

"Om det vårfrudag regnar med
Som hon sökte sin fränka Elisabeth,
Så vill det regn sig försträcka
Och fjorton efter annan räcka."

Vårsäden börjer nu gå i ax åtminstone under normala år. Då är det
också tid att tänka på slotter skäran eller "ledonen" som det senara
kallades, ty nu är gräset(härmed menas de natuliga ängarne ej odlad vall
som ej fanns i älsta tidor) färdigt för att som det kallas "slå". Det
hette"i marn ska vi ud o slå gres i ängarne." Därför heter det när man

börjar se ax i kornet:

"Ser du ett ax ska du närma dig.

Ser du två ax ska du gå

Ser du tre ax ska du springa till ängen."

eller också:

"När du första kornaxet ser.

Tar du ov pinnan lien ner.

När flera ax åt dig ler,

Skynda dig då att slå gräset ner."

Den nionde kommer också Cyrillus med slotterlien å runstaven, och då är det hög tid att slå sitt hö.

Den fjortonde kommer biskop Phoeas med "slotterrifvan" på runstafven och sina stjärnklara nätter och nu är det också tid att räfsa sitt hö i "hypor".

När göken ser den första höhypan blir den förskräckt och upphör att gala, samt enligt gammal tro förvanlar sig till en "spörvhöj" och tar småfula.

Utkomna i ängen skulle man innan man började hugga först taga upp lien och tigande blåsa i dess egg så skar man sig ej under höstarbetet. Sedan skulle man också innan man högg stryka den med strykspånen åtminstone tre strykningar, vilket äfven skulle göras då arbetet slutade på kvällen,

M. 8604:4.

4.

så gick allting lyckligt och väl. Detta fick ej glömmas sade de gamla i min ungdom.

Sen drängarna hugget höet skulle flickorna strax efter gå och slå "moerna"(skåren) ikring med en räfsa annars blev höet fult. Sen om någon dag skulle det stackas så det kunde stå mot reng tills säden blev huggen så det blev möjligt att köra till ängen.

Det fanns ju roliga(nu säges det vara ovittiga och fula) gåtor om allt möjligt som berättades av flickorna utan att det ansågs anstötligt. Höräfsningen hade också sina gåtor härmed en men det fanns flera dylika:

"Då ryttaren kom ridandes och så flickan i ängen gå i sin "särkedrägt" (vita höstdräkt) stannade han och sade:

"Si go da flicka rara lilla i särken den vida
Får ja sätta min klippare dit."

Flickan svarade:

"Nej inte i nu
Nu ä de förbjuded
Men vänta ti ja får redd
och klådd kontan min
So bler den opplad forr alla".

Hon menade att ryttaren fick ente släppa sin häst i ängen förr än hon fått räfvat och stacket allt höet så fick alla som önskade beta sina hästar i ängen.

Den femtonde hava vi Apostladelning med som ovan nämnst stjärnklara hätter, vilket betyder att Guds lysande stjärn delar ut sig till alla hedningarna. Vi se därför också en hel svärm af stjärnor på runstaven sade de gamla, för vilka hedendommen, utmärkt med en förskräcklig drake med vingar och stjärt, sprutande eld ur gapet, vår vika. Genom denna hemmelske strid kommer allting i uppror. Då nu den s.k. fruntimvesvickan infaller den 19-24 så börja också för det mästa dessa kvinnor att gråta av förskräckelse. Därför heter det i ett folkrim: "Den 19 är det Sara och alla hennes systrar som inte kan hålla tätt."

"O Sara den rara

Hon fällar tårar so klara

Hennes systrar kan också

Dertill svara."

Det är ju inte alls kvinonamnen som har skuld till att det aftas blir rägn Saradagen och följande. Det är ju hemlakonstellationerna som infaller nu som bär skulden till rågnet.

Många gamla voro därför i min ungdom rädda för att börja sin råghöst under nämnda vicka, ty rågen har ju den egenskapen att den "grys" på tre dyng."

Om det regnade Margaretha dagen den 20 så blev det ej kärnor i nötterna det året. En gammal gåta därom lyder:

M. 8604:6.

6.

"Ja gick po en väj,
O de va ingen väj.

Ja hitte en ting.

O de va ingenting

Hadde ja sitt de hadde ja inte tadd den

Men ja så de inte derfor to ja den."

Svar. Ja gick på en skogssti som ej var någon riktig väg. Hitte en så kallad "holtenborre" (en maskstungen svart nöt som alltid är kärnlös). Hade jag sitt de hade jag jo inte tad den men det kunde jag ju inte se för än jag knäckt "nöddekreged."

Å runstafven är fruntimmersveckan utmärkt med en lutande bägare vilket betyder att den skvalpas över så det började droppa från skyn.

M. 8604:7.

7.

Bilagan I

Den tjugofemte kommar aposteln Jacobus (se bilagan II) ^{med} ållon på skogens träd och då man kan redan bedöma hur ollongrisen skall bli till julen. Detta om ollonsivnens foder spelade ju förr en stor roll. En gammal historia derom som jag hörde som barn lyder:

En bonde lejde själva hin håle till att vakta hans svin i ållonskogen och som lön därför skulle han vid slaktetiden hava alla de grisar som då voro "slonkrompede" (med hängande svans) men alla de "krylrompede" (de som slog knorr på svansen) de skulle bonden själv hava. Den lede var i början mycket glad för sin rara julastek ty utom alla "slonkrompede" skulle han då också hava mannen själv om det ej var någon som slog "kryl" på svansen. Första dagen och vickan sprungo alla han grisor med slonkrompor i skogen, men när en tid var gången hade den ena efter den andra lagt sig till kned rompekryl och "pockor" började befara på att han gjort allt sitt arbete för ingenting. Men mannen tyckte synd om honom därför släppte han dagen före slaktedagen ut en gammal skingtorr och ornavill grisseso vilken hela dagen förföljde pocker och visade honom att hon var slonkromped och tjenlig och ~~visade~~ och således fick man henne i "vuttepogslön."

Nu är det ju så långt gått på sommaren att brödfödan håller på att taga slut, men vi hava ju Olofsdagen den 29 då rågen under normala år är färdig förskörd. Vider mera härom längre fram. Under vickan före var det ju ofta så kallad "svältegenta", men de gamla lofvade att ofrade i gamla dagar oftast ett värlomm vid rågskörden till bot mot att rågen skulle taga slut för fort. Se vidare derom i anteckningarna om lantbruket i gamla tidor.

Det kallades att svälte Jacob kom i denna vickan ett gammal byggderim derom lyder:

"Nu kommer Svälte Jacob
Me monge povvi gav
O han sluor allt va vi ha igen."

Den 27 är det sjusovaredan vilken i gamla tidor var en betydande markesdag och en av de främste i bondelivet ty det gälde ju som allmän tro att sådant vädret var den dagen skulle det bli i sju vickor derefter. Blef det regnväder sjusovaredagen skulle det bli en mycket besvärlig höst och skörden bli mer ellermindra skadad, vilket inte vill säga så litet.

Av dessa skäl kan man ej heller undra på att befolkningen har lokaliserat sjusovarna till sydvästra Skåne. Man hörde de gamla därom allmänt berätta följande sägen.

Uti Skabersjö skog är ännu att bese (berättades det i min ungdom) den håla vari sjusofvarne sovo sin 300-åriga, som lliga berättade 700-åriga sömn. Orsaken härtill var att tvenne storbönder kommo i delo med varandra

om ett stycke jord och den som hade orätt skaffade sig sju falska vittnen. Dessa tänkt ut det så att då tingsstället stod på den omtvistade jorden lade de något av mannens jord i sina skor och svuro på att de stodo på hans jord för vilken de vittnade. Efter aflagt vittnesmål gingo de åter till sin höslotteräng för att villa middag i skogsängsgrottan i Skabersjöskogen. Detta blef likväl en lång middagssömn ty de vaknade ej förr än efter 300-(700-) år, men trodde själfva att de blott sovit några timmar. När de så gingo ut igenkände de ej vare sig trakten eller mötande människor, och då de ville köpa sig mat för de penningar de fått för sitt falska vittnesmål visste ingen vad det var för slags mynt de hade. De blefvo nu rädda och bekände att de vittnat falskt för sin herreman så att han kommet att äga det jordstycke som var småböndernas egendom. Alla förstodo då att Gud på detta vis velat straffa mededarna och de sju sovarne bekände sina synder och då prästen så läste fader vår föllo de till stoft igen.

Den 29 är S:t Olof eller Olof den heliga, vilket är ett bekant skånskt offerhelgon, med sin yxa med vilken mycken vidskepelse bedrivits i S:t Olofs kyrka. S:t Olof medför också å runstav en "sädeskärve"(nek) och nu är det tid att börja rågskärningen för att sedan ånyo försöka svänga "slavolen me hanolen" eller "plegeln" så att "rukärnorna kunna stejte ikring." Men innan man åter tager till sädesskärningen påminnas vi utav S:t Olof om en offerfest i den s.k. "Olskrogen" eller vickan före S:t Olofsdagen, så att folket ej skulle komma att svälta då. För att undvika detta måste ett lamm hälst "värlomm" (somliga påsto att det skulle vara ett jimmerlomm) slagtas till rågskörden vilket också allmänt var brukligt

